

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 77/2011-18

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 17. marca 2011 predbežne prerokoval sťažnosť A. L., P., zastúpenej JUDr. J. B., PhD., ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky a porušenie čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Okresného súdu Poprad č. k. 11 C/185/2008-108 z 1. októbra 2009 a rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 5 Co/290/2009 z 30. septembra 2010, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť A. L. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 17. januára 2011 doručená sťažnosť A. L., P. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a porušenie čl. 12 ods. 1 ústavy rozsudkom Okresného súdu Poprad (ďalej len „okresný súd“) č. k. 11 C/185/2008-108 z 1. októbra 2009 a rozsudkom Krajského súdu v

Prešove (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 5 Co/290/2009 z 30. septembra 2010 (ďalej len „namietané rozhodnutia“).

Zo sťažnosti vyplýva, že „Sťažovateľka podala dňa 2. 7. 2008 žalobu proti Slovenskej republike v zastúpení S. Predmetom žaloby bolo vydanie bezdôvodného obohatenia, ktoré vzniká tým, že žalovaný užíva pozemky patriace sťažovateľke bez právneho dôvodu. Žalovaný tieto pozemky užíva tak, že vlastní na týchto pozemkoch neoprávnenú cestnú stavbu, ktorej je vlastníkom. Túto stavbu zriadil právny predchodca žalovaného na pozemku právneho predchodcu sťažovateľky, pričom na toto zriadenie nemal od vlastníka pozemku súhlas a nedohodol sním odplatné užívanie. Ide o pozemky parcelné č. 1123/47, 2026/254, 2026/255, katastrálne územie P. Oba pozemky nadobudla sťažovateľka kúpou od právnych predchodcov, ktorí mali pozemky vo vlastníctve v čase postavenia stavby. Ohľadom uvedeného skutkového stavu nebol medzi účastníkmi spor, pričom takto si ho osvojili aj oba konajúce súdy.

Súd prvého stupňa žalobu sťažovateľky zamietol, pričom po podaní odvolania súd druhého stupňa toto rozhodnutie potvrdil, pričom v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol rovnaké dôvody ako súd prvého stupňa.

Konajúce súdy odôvodnili svoje rozhodnutia o zamietnutí žalobného nároku dvoma dôvodmi:

- 1.) Neexistencia bezdôvodného obohatenia zo strany žalovaného.
- 2.) Rozpor výkonu práva na vydanie bezdôvodného obohatenia s dobrými mravmi.
- 3.) Súd prvého stupňa mal tiež nárok sťažovateľky za premlčaný. Odvolací súd sa premlčaním nezaoberal. ...

Rozhodnutia oboch súdov považuje sťažovateľka za arbitrárne, nakoľko nemajú žiadnu oporu v platnom práve. ...

Tým, že konajúce súdy rozhodli sťažovateľkin spor contra legem, t. j. v hrubom rozpore s platným občianskym hmotným právom, porušili povinnosť orgánu verejnej moci aplikovať zákon tak, aby jeho výklad prejavujúci sa v konečnom rozhodnutí bol v súlade s ústavou.

Za týchto okolností je sťažovateľka nútená domáhať sa ochrany svojho porušeného základného ľudského práva na Ústavnom súde v konaní podľa čl. 127 Ústavy. “.

Sťažovateľka žiada, aby ústavný súd takto rozhodol:

„Rozsudkom Okresného súdu Poprad zo dňa 1. 10. 2009, sp. zn. 11C/185/2008, a rozsudkom Krajského súdu v Prešove zo dňa 30. 9. 2010, sp. zn. 5Co/290/2009 bolo porušené ústavné právo sťažovateľky zaručené článkom 20 odsek 1 prvá veta, článkom 20 odsek 4 a článkom 12 ods. 1 prvá veta Ústavy SR.

Ústavný súd predmetné rozhodnutia zrušuje a vec vracia Okresnému súdu Poprad, aby vo veci znovu konal a rozhodol.

Ústavný súd priznáva sťažovateľke náhradu trov konania.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Skúma pritom tak všeobecné, ako aj osobitné náležitosti návrhu (sťažnosti) podľa ustanovenia § 49 až § 56 zákona o ústavnom súde vrátane okolností, ktoré by mohli byť dôvodom na jeho odmietnutie.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť

uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide vtedy, keď namietaným postupom alebo rozhodnutím všeobecného súdu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím všeobecného súdu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých namietal, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej reálnosť by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (IV. ÚS 92/04, III. ÚS 168/05, IV. ÚS 221/05).

Podľa čl. 12 ods. 1 ústavy ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nenarušiteľné.

Podľa čl. 20 ods. 1 prvej vety ústavy každý má právo vlastníť majetok.

Podľa čl. 20 ods. 4 ústavy vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu.

1. Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, je založená na princípe subsidiarity. Zo subsidiarity právomoci ústavného súdu vyplýva, že ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa môže domôcť ochrany svojho základného práva alebo slobody využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov pred iným orgánom verejnej moci, odmietne takúto sťažnosť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie (napr. I. ÚS 103/02, I. ÚS 269/06). Vzhľadom na uvedené v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavnému súdu prislúcha právomoc zaoberať sa

namietaným porušením základného práva alebo slobody len za predpokladu, že právna úprava takémuto právu neposkytuje účinnú ochranu (m. m. I. ÚS 78/99) pred iným orgánom verejnej moci. Jedným z účinných prostriedkov ochrany základných práv a slobôd sťažovateľa je okrem iného aj opravný prostriedok, ktorý má fyzická osoba alebo právnická osoba k dispozícii vo vzťahu k základnému právu alebo slobode, porušenie ktorých sa namieta, a ktorý jej umožňuje odstrániť ten stav, v ktorom vidí porušenie svojho základného práva alebo slobody (I. ÚS 36/96).

V danom prípade bola sťažovateľka oprávnená podať proti rozsudku okresného súdu č. k. 11 C/185/2008-108 z 1. októbra 2009 odvolanie, čo aj urobila, a krajský súd o ňom rozhodol rozsudkom sp. zn. 5 Co/290/2009 z 30. septembra 2010. Z toho vyplýva, že sťažovateľka mala k dispozícii účinný právny prostriedok na ochranu svojich práv proti označenému rozsudku okresného súdu v systéme všeobecných súdov, o ktorom bol oprávnený rozhodnúť a aj rozhodol krajský súd, čo v danom prípade vylučuje právomoc ústavného súdu.

Z uvedeného dôvodu ústavný súd pri predbežnom prerokovaní odmietol sťažnosť v časti namietajúcej porušenie základných práv sťažovateľky podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy postupom okresného súdu rozsudkom č. k. 11 C/185/2008-108 z 1. októbra 2009 z dôvodu nedostatku svojej právomoci.

2. Pokiaľ ide o namietané porušenie základných práv sťažovateľky garantovaných v čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy rozsudkom krajského súdu sp. zn. 5 Co/290/2009 z 30. septembra 2010, ústavný súd poukazuje v prvom rade na svoju stabilizovanú judikatúru (napr. II. ÚS 78/05, IV. ÚS 326/07), súčasťou ktorej je aj právny názor, podľa ktorého všeobecný súd zásadne nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a práv hmotného charakteru, ku ktorým patrí aj „vlastnícke právo“, ak toto porušenie nevyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavnoprocenčné princípy vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). O prípadnom porušení základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy možno uvažovať v zásade len vtedy, ak by zo strany všeobecného súdu primárne došlo k porušeniu

niektorého zo základných práv, resp. ústavnoprocených princípov vyjadrených v čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. v spojení s ich porušením. Sťažovateľka však porušenie čl. 46 až čl. 48 ústavy nenamietala.

Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy (čl. 124 a čl. 142 ods. 1) navyše vyplýva, že ústavný súd nie je alternatívou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, sústavu ktorých završuje Najvyšší súd Slovenskej republiky (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Zo subsidiárnej štruktúry systému ochrany ústavnosti ďalej vyplýva, že práve všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie práv a slobôd vyplývajúcich z ústavy alebo dohovoru (I. ÚS 4/00), preto právomoc ústavného súdu pri ochrane práva každého účastníka konania nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. II. ÚS 13/01) alebo ak všeobecné súdy neposkytnú ochranu označenému základnému právu sťažovateľa v súlade s ústavnoprocenými princípmi, ktoré upravujú výkon ich právomoci. Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že sťažnosť sťažovateľky v tejto časti je zjavne neopodstatnená.

V reakcii na výhrady sťažovateľky k označenému rozsudku krajského súdu preto ústavný súd neskúmal, či a do akej miery je výklad podaný krajským súdom v namietanom rozsudku vyhovujúci, ale aj napriek tomu, že sťažovateľka porušenie ústavnoprocených princípov nenamietala, posudzoval, či tento výklad nepredstavuje interpretáciu natoľko extrémnu, a teda arbitrárnu, ktorá by kolidovala s hlavnými ústavnými postulátmi právneho poriadku v podmienkach právneho štátu. Podľa názoru ústavného súdu je namietaný rozsudok krajského súdu založený na takom racionálnom a ústavne udržateľnom argumentačnom základe, ktorý neumožňuje dospieť k záveru o extrémnej interpretácii danej problematiky. Ústavný súd nemá dôvod spochybňovať ani krajským súdom vyvedené závery, ktoré sú v napadnutom rozsudku takto odôvodnené: *„Skutkové zistenia súdu prvého stupňa zodpovedajú vykonanému dokazovaniu a odôvodnenie rozhodnutia má podklad v zistení skutkového stavu. Odvolací súd sa však nestotožňuje so záverom súdu prvého stupňa o premlčaní nároku. ...*

V konaní bolo nepochybne preukázané, že navrhovateľka sa stala vlastníčkou nehnuteľnosti zapísaných na LV č. 3504 k. ú. V. vkladom do katastra nehnuteľností dňa 25. 01. 2007. Na parcelách evidovaných na LV č. 3504, a to parcela č. KN - C 1123/47, parcela č. 2026/254, parcela č. 2026/255 bola realizovaná stavba a to štátna cesta 1/18 na ktorú bolo vydané rozhodnutia o prípustnosti stavby ONV odborom dopravy č. 243/75 zo dňa 19. 02. 1975. Územné rozhodnutia na uvedenú stavbu bolo vydané ONV odborom výstavby a územného plánovania v P.dňa 24. 06. 1974 č. 32/74-ZE a taktiež vyňatie pôdy z poľnohospodárskeho pôdneho fondu bolo vydané v decembri 1974 ONV - OPLVH v P. Štátna cesta 1/18 je vo vlastníctve štátu a správcom tejto cesty je S. Nemožno ju preto považovať za neoprávnenú stavbu. Vzájomné vzťahy účastníkov teda nemohli byť vyriešené v zmysle ust. § 135c Občianskeho zákonníka upravujúceho dôsledky neoprávnenej stavby zriadenej na cudzom pozemku. Výstavba cesty bola realizovaná v roku 1975.

Správne sú závery súdu prvého stupňa poukazujúce na nemožnosť vzniku bezdôvodného obohatenia na strane odporcu v súvislosti s užívaním a vlastníctvom cesty nachádzajúcej sa na pozemkoch navrhovateľky. Výkon subjektívnych práv vyplývajúcich z občianskoprávných vzťahov možno vnímať ako právo každého správať sa spôsobom, ktorý mu umožňuje zákon, alebo ktorý vyplýva zo zmluvy, či z rozhodnutia štátneho orgánu a možnosť domáhať sa svojich práv. Výkon práv alebo povinnosti predpokladá existenciu takého práva či povinnosti. Tento výkon však nemožno chápať absolútne a neobmedzene. Obmedzenie výkonu subjektívnych práv je dané predovšetkým právom na výkon subjektívnych práv iných subjektov. Nezáleží na tom, či ide o výkon práv rovnakého druhu alebo nie. Každý je teda pri výkone svojich práv povinný dbať aj na to, aby neznemožnil, či nerušil výkon práv iných. Zákon preto ustanovuje, že výkon práv a povinností nesmie bez právneho dôvodu zasahovať do práv a oprávnených záujmov iných osôb a nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi podľa ust. § 3 Občianskeho zákonníka tak, ako to ustálil súd prvého stupňa.

Parcela navrhovateľky je zastavaná štátnou cestou 1/18. Táto slúži širokej verejnosti a odporcovi, ktorý sa stará o jej údržbu neprináša žiadne bezdôvodné obohatenie. Priznanie nárokov navrhovateľky v súvislosti s užívaním tejto stavby by bolo v rozpore s princípom dobrých mravov. Na to správne poukázal i súd prvého stupňa.

Neobstojí ani námietka navrhovateľky, že nemožno prihliadnuť na dobré mravy, keď druhá strana tieto dobré mravy nerešpektuje. Odporca v priebehu celého konania deklaroval, že chce uzavrieť s navrhovateľkou kúpnu zmluvu, ale z dôvodu., že je naviazaný na štátny rozpočet je toto potrebné urobiť v ročnom predstihu.

Správne súd prvého stupňa postrehol, že cesta bola vystavená predtým, ako navrhovateľka nadobudla vlastnícke právo. Navrhovateľka teda mohla vedieť, že nehnuteľnosť je zastavaná cestou v dôsledku čoho bude obmedzená v jej užívaní. Tak, ako to postrehol súd prvého stupňa možno dôvodne predpokladať, že túto skutočnosť zohľadňovala aj podstatne nižšia kúpna cena, za ktorú navrhovateľka nehnuteľnosť nadobudla vo vzťahu k všeobecnej cene nehnuteľností v čase nadobudnutia.

Odvolací súd k tomu ešte poznamenáva, že odporca nie je podnikateľským subjektom. Nevlastní cestnú komunikáciu za účelom dosiahnutia zisku, ale táto slúži k bezplatnému uspokojovaniu verejnej potreby.

Preto odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa podľa ust. § 219 O. s. p. ako vecne správny potvrdil.

Z dôvodu, že na strane odporcu nevzniklo bezdôvodné obohatenie, nebolo potrebné zaoberať sa ďalej vznesenou námietkou premlčania i právnym názorom súdu prvého stupňa, že toto právo by malo byť premlčané. Pokiaľ bezdôvodné obohatenie nemohlo vzniknúť, je zaoberať sa otázkou premlčania vo vzťahu k predmetu žaloby právne irelevantné.“

Pretože ústavný súd v okolnostiach daného prípadu nezistil, že by rozsudok krajského súdu bol svojvoľný alebo v zjavnom vzájomnom rozpore, či urobený v zrejmom omyle a v nesúlade s platnou právnou úpravou, nemá žiaden dôvod na prehodnocovanie záverov tohto súdu. Tvrdenia sťažovateľky preto podľa názoru ústavného súdu sledujú len dosiahnutie zmeny súdneho konania, ktoré skončilo pre ňu nepriaznivým výsledkom, čo však nemožno spájať s porušením jej označených základných práv, ktoré nemôže samo osebe nastať rozhodnutím štátneho orgánu, ktorým tento orgán uplatní svoju právomoc.

Ústavný súd na tomto základe odmietol sťažnosť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde v časti týkajúcej sa napadnutého rozsudku krajského súdu z dôvodu

zjavnej neopodstatnenosti. Obdobne rozhodol už aj v iných veciach (m. m. II. ÚS 34/08, III. ÚS 30/08, IV. ÚS 38/08, I. ÚS 206/09, I. ÚS 370/2010).

3. Čo sa týka namietaného porušenia čl. 12 ods. 1 ústavy, ústavný súd poukazuje na svoju stabilizovanú judikatúru, podľa ktorej sa jeho aplikácia v konaní o individuálnych sťažnostiach viaže na vyslovenie porušenia osobitne určeného základného práva alebo slobody sťažovateľky (ide teda o sprievodný účinok porušenia základného práva alebo slobody). Zásady vyjadrené v uvedenom článku ústavy vyjadrujú podstatu základných práv ako prirodzených práv človeka a majú univerzálny charakter. Patria k ústavným direktívam adresovaným predovšetkým orgánom pôsobiacim v normotvornej činnosti všetkých stupňov (II. ÚS 123/02, IV. ÚS 150/03). Z toho vyplýva, že sťažnosť je v rozsahu namietaného porušenia čl. 12 ods. 1 ústavy zjavne neopodstatnená.

Keďže sťažnosť bola odmietnutá, ústavný súd sa nezaoberal ďalšími návrhmi sťažovateľky, ktoré sú viazané na to, žeby sťažnosti bolo vyhovené (návrh na zrušenie rozsudku, priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, úhrada trov konania).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. marca 2011